

"שְׁפִיחַן גָּדוֹל מִקְרִיב חֶלֶק בְּרֹאשׁ, וְנוֹטֵל חֶלֶק בְּרֹאשׁ".

תנו רבנן:

"בִּיצַד "מִקְרִיב חֶלֶק בְּרֹאשׁ"?

אומר: עולה זו אני מקריב, מנחה זו אני מקריב,

ביצד "נוטל חלק בראש"?

אומר: חטאת זו אני אוכל, אשם זה אני אוכל.

וְנוֹטֵל חֶלֶק מִשְׁתֵּי חֳלוֹת, אַרְבַּע או חֲמֵשׁ, מִמַּעֲשֵׂה לַחֵם הַפְּנִיִּים.

דבי אומר:

לְעוֹלָם חֲמֵשׁ,

שְׁנַאמֵר: "וְהִיתָה לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו"⁵¹ (ויקרא כד, ט) - מַחֲצָה לְאַהֲרֹן וּמַחֲצָה לְבָנָיו".

הא גופא קשיא:

אמרת: "נוטל חלק אחת משתי חלות",

מני?

רבי היא, דאמר: פלגא שקיל.

אימא מציעתא: "אַרְבַּע או חֲמֵשׁ מִמַּעֲשֵׂה לַחֵם הַפְּנִיִּים",

אתאן לרבנן דאמרי: לא שקיל פלגא.

אימא סיפא: "דְּבִי אֹמֵר: לְעוֹלָם חֲמֵשׁ".

רישא וסיפא - רבי, ומציעתא - רבנן?!

אמר אביי:

רישא ומציעתא רבנן, ומודו רבנן בפרוסה,

דלאו אורח ארעא למיתבה לכהן גדול.

יהא, ומאי "אַרְבַּע או חֲמֵשׁ"?

לרבנן דאמרי: נכנס נוטל שש, יוצא נוטל שש, ושכר הגפת דלתות לא שקיל⁵²

משתיים עשרה בעי מיפלג, בציר חדא מפלגא - חמש שקיל.

לרבי יהודה דאמר: נכנס נוטל שבע, שתיים בשכר הגפת דלתות, יוצא נוטל חמש,

מעשר בעי מיפלג, בציר חדא מפלגא - שקיל ארבע.

רבא אמר:

כולה רבי היא,

וסבר לה רבי יהודה.

ואלא מאי "אַרְבַּע"? הא חמש בעי למשקל!

לא קשיא:

הא - דאיכא משמר המתעכב,

הא - דליכא משמר המתעכב.

אי דאיכא משמר המתעכב - משמנה בעי למפלג, ושקיל ארבע.

אי דליכא משמר המתעכב - מעשר בעי למפלג, ושקיל חמש.

אי הכי, מאי: "דְּבִי אֹמֵר: לְעוֹלָם חֲמֵשׁ"!

קשיא.

מִשְׁתֵּי חֳלוֹת. של עצרת:

אַרְבַּע או חֲמֵשׁ. בכל שבת ושבת

ולקמיה מפרש מתי ארבע ומתי

חמש:

וְהִיתָה לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו. בלחם הפנים

כתיב:

מַחֲצָה לְאַהֲרֹן כו'. ואף על פי שהן

שנים עשר יש בהן שתי חלות שאינן

מתחלקות כדמפרש ואזיל:

אַתָּאן לְרַבָּנָן. דאמרי לא שקיל פלגא

דאי שקיל פלגא בציר מחמש לא

שקיל:

רִישָׁא וּמַצִּיעֵתָא רַבָּנָן. דאמרי לא

שקיל פלגא אלא בציר מפלגא

ודקשיא לך חלה דשתי לחם דשקיל

לה כולה מודו רבנן דלאו אורח ארעא

למפרסיה ולמיתב פרוסה לכ"ג:

וּמַאי אַרְבַּע או חֲמֵשׁ. מתי ארבע ומתי

חמש:

לְרַבָּנָן. דפליגי עליה דר' יהודה בפרק

החליל (סוכה דף נו). ואמרי משמר

היוצא נוטל שש ומשמר הנכנס נוטל

שש חלות ושכר הגפת דלתות לא

שקיל משמר הנכנס נמצאו כולן

באות ומחלקות וכהן גדול חולק עם

שתיחן ומשנים עשר בעי מיפלג

ומחצה שלם אינו נוטל בציר חדא

מפלגא חמש שקיל:

לר' יהודה דאמר נכנס נוטל שתיים.

בלא מחלוקת בשכר שהוא מקיף

למוצאי שבת דלתות העזרה וחיל

והיכל ולשכות שפתחו שחרית משמר

שיצא לו מעשר בעי מיפלג שאין

השתיים באות במחלוקת כי שכרם

הם:

בציר חדא מפלגא. דעשר ושקיל

ארבע:

כולה רבי היא. דאמר פלגא שקיל:

וּסְבֵר לֵה רַבִּי יְהוּדָה. דאין השתיים

מתחלקות לעולם: אלא מאי ארבע

הא חמש בעי למישקל לא קשיא הא

דאיכא משמר המתעכב וכו'. פעמים

שיום טוב חל בשני בשבת ויש משמר

מקדים ובא מערב שבת ומתעכב עד

הרגל שכל המשמרות באות ברגל או

פעמים שמוצאי יום טוב ערב שבת

והמשמרות הולכות למקומם בערב

שבת ויש משמר שמתעכב שם עד

מוצאי שבת ותנן במסכת סוכה (דף

נה:): שבת שבתוך הרגל היו כל

המשמרות שוות בחילוק לחם הפנים

וכן י"ט הסמוך לשבת בין מלפניה

שאינן יכולין לשוב בשבת למקומן בין

מלאחריה שעל כרחן הן מקדימין

לבא מע"ש היו כל המשמרות שוות

בחילוק לחם הפנים שהרי על כרחן

שוהין שם והרי היא כשבת שבתוך

הרגל חל יום אחד להפסיק בינתים

או מלפניה כגון שכלה המועד

בחמישי בשבת או מאחריה שהתחיל

המועד בשני בשבת לא היה להם

להקדים לבא מלפני השבת אינן שוות

אלא משמר המתעכב בשבת בין

שהוא משמר אחד בין שהוא

משמרות הרבה נוטל שתי חלות

והשאר מתחלקות למשמר היוצא

ונכנס בזמנו קבוע לאותה שבת:

אי הכי. דמציעתא רבי היא מאי

לעולם חמש:

⁵¹ והיתה לאהרון ולבניו ואכלוהו במקום קדוש

⁵² מילה התווספה ע"פ הגהות הב"ח.

מתני'

אישי אדוני:

קורין לפניו בסדר היום. פרשת אחרי מות וכן כל שבעת הימים: שיהא מכיר. מתבונן בבהמות העוברות לפניו לתת אל לבו בהלכות סדר היום:

גמ'

במקדש ראשון. לא העמידו אלא על פי התורה כהנים מהוגנין:

מרתא בת בייתוס. אלמנה עשירה היתה וקידשה יהושע בן גמלא ונתנה ממון לינאי המלך ומינהו להיות כהן גדול:

תרקבא. חצי סאה תרי קב: דינרי. זהובים:

משנה

מְסָרוּ לוֹ זְקָנִים מְזַקְנֵי בֵּית דִּין,
וְקוֹרִין לִפְנֵי בְּסֵדֶר הַיּוֹם,
וְאוֹמְרִים לוֹ: אִישִׁי כְּהֵן גָּדוֹל, קָרָא אֶתָּה בְּפִיךָ, שְׁמָא שְׂכַחְתָּ אוֹ שְׁמָא לֹא לְמַדְתָּ.

עָרַב יוֹם כְּפוּרִים שְׁחָרִית מְעַמִּידִין אוֹתוֹ בְּשַׁעַר מְזֻרָח,
וּמַעֲבִירִין לִפְנֵי פָרִים וְאַלִּים וּכְבָּשִׁים כְּדִי שְׂיֵהָא מִפִּיר וְרָגִיל בְּעִבּוּדָה.

כָּל שִׁבְעַת הַיָּמִים לֹא הָיוּ מוֹנְעִין מִמֶּנּוּ מֵאֲכֹל וּמִשְׁתָּה,
עָרַב יוֹם הַנְּפוּרִים עִם חֲשִׁיכָה לֹא הָיוּ מְנִיחִין אוֹתוֹ לְאֲכֹל הַרְבֵּה,
מִפְּנֵי שֶׁהֵמְאָכֵל מְבִיא אֶת הַשִּׁנָּה.

גמרא

בְּשִׁלְמָא "שְׁמָא שְׂכַח" - לְחַיִּי.

אָלָא "שְׁמָא לֹא לְמַד"?

מִי מוֹקְמִינֵן כִּי הָאִי גְּוֹנָא?!

וְהִתְנַיָּא:

"וְהִתְנַיָּא הַגְּדוֹל מֵאֲחִיו" (ויקרא כא, י) - שְׂיֵהָא גָּדוֹל מֵאֲחִיו בְּכַח, בְּנוֹי, בְּחֻכְמָה, וּבְעוֹשֶׁר.

אֲחֵרִים אוֹמְרִים:

מִנּוּ שְׂאֵם אִין לוֹ שְׂאֲחִיו הַכְּהָנִים מְגַדְּלִין אוֹתוֹ?

תְּלַמּוּד לומֵר: "וְהִתְנַיָּא הַגְּדוֹל מֵאֲחִיו" - גְּדִלְהוּ מִשָּׁל אֲחִיו! "

אָמַר רַב יוֹסֵף:

לֹא קָשִׁיא:

כָּאן - בְּמַקְדֵּשׁ רֵאשׁוֹן.

כָּאן - בְּמַקְדֵּשׁ שְׁנִי.

דָּאֵמַר רַב אֲסִי:

תְּרַקְבָּא דְּדִינְרֵי עֵילָא לִיָּה מְרַתָּא בַּת בִּייתוֹס לִינָאִי מְלָכָא עַד⁵³ דְּאוֹקְמִיָּה לִיהוֹשֻׁעַ בֶּן גַּמְלָא בְּכַהֲנֵי רַבְרַבִּי.

כ"י

40. יח, א

דיילא. שוטר המלך :
בשוקא קמיה לא תחליף. מתוך
שהיה מכירך מתחילה בקי הוא
בעושרך ובמעשיך למצוא עלילה
לגבות ממך ממון :

"עַרְב יוֹם הַנְּפוּרִים שְׁחָרִית [מַעֲמִידִין אוֹתוֹ בְּשַׁעַר מִזְרַח,
וּמַעֲבִירִין לְפָנָיו פְּרִים וְאַלִּים וּבְבָשִׁים בְּדִי שִׁיָּהּ מִכִּיר וְרָגִיל בְּעַבְדָּהּ]".

תנא:

"אף השעירים".

ותנא דידן, מאי טעמא לא תנא שעירים?

כיון דעל חטא קאתו חלשה דעתיה.

אי הכי, פר נמי,

על חטא הוא דאתי!

פר כיון דעליו ועל אחיו הפהגים הוא דאתי,
באחיו הפהגים, אי איכא איניש דאית ביה מילתא מידע ידע ליה ומהדר ליה בתשובה.
בכולהו ישראל לא ידע.

אמר רבינא:

היינו דאמרי אינשי: "אי בר אחתיך דיילא הוי חזי, בשוקא קמיה לא תחליף".

מאכילין אותו. ערב יום הכפורים שחרית סלתות וביצים כדי למסמס אכילה שבמעיו לשלשלו שלא יצטרך לנקביו למחרת:
לידי חימום. של קרי שהסלתות וביצים מרבים את הזרע:
אב"י ואבב"י. סימנים הן ומפרש להו ואזיל:

"כָּל שְׁבַעַת הַיָּמִים לֹא הָיוּ מוֹנְעִין [מִמֶּנּוּ מֵאֲכֹל וּמִשְׁתָּה, עֶרֶב יוֹם הַכְּפוּרִים עִם חֲשִׁיבָה לֹא הָיוּ מְנִיחִין אוֹתוֹ לְאֲכוֹל הַרְבֵּה, מִפְּנֵי שֶׁהֵמְאָכֵל מְבִיא אֶת הַשִּׁנְיָה].

תניא:

"**רבי יהודה בן נקוסא** אומר:
 מאכילין אותו סלתות וביצים כדי למסמסו.
 אָמְרוּ לוֹ:
 כָּל שָׁבֹן, שְׁאַתָּה מְבִיא לְיַדֵי חִימוּם".

תניא:

"**סומכוס** אָמַר מִשּׁוֹם **רבי מאיר**:
 אין מאכילין אותו לא אב"י,
 ואמרי לה: לא "אבב"י",
 ויש אומרים: אף לא יין לבן".

"לא אב"י" - לא אֶתְרוֹג, וְלֹא בִיצִים, וְלֹא יַיִן יִשָּׁן,
 "ואמרי לה לא אבב"י" - לא אֶתְרוֹג, וְלֹא בִיצִים, וְלֹא בֶשֶׂר שָׁמֹן, וְלֹא יַיִן יִשָּׁן,
 "ויש אומרים אף לא יין לבן" - מִפְּנֵי שֶׁהַיַּיִן לָבֵן מְבִיא אֶת הָאֵדָם לְיַדֵי טוֹמְאָה.

כ"ט

זב תולין לו במאכל. אם אכל מאכל הרבה מכל מין שהוא תולין לומר שמחמת רוב מאכל ראה ואינו זב לטומאת שבעה ולקרבת דכתיב (ויקרא טו) בשרו ולא מחמת אונסו אבל בעל קרי טמא באונס דאין קרי וזוב באים ממקום אחד ואין מראהם שוה שהזוב דומה למי בצק של שעורין ואינו קשור אלא כלובן ביצה המוזרת ושכבת זרע קשור כלובן ביצה שאינה מוזרת:

אין מאכילין אותו. בימי בדיקתו:

השחלין. קרשיין:

חלגלוגות. פולפוי"ר:

הגרגיר. ארוגיא:

מצרנאה. הגדל על המיצר שאין סביבותיו זרע אחר שיכחיש כחו:

תנו רבנן:

"זב תולין במאכל, וכל מיני מאכל.

אלעזר בן פנחס אומר משום רבי יהודה בן בתיא:

אין מאכילין אותו חגבי ולא גב"ס,

ולא כל דברים המביאין לידי טומאה".

"לא חגבי" - לא חלב, ולא גבינה, ולא ביצה, ולא יין.

"ולא גב"ס" - מי גריסין של פול, ובשר שמן, ומרייס.

"ולא כל דברים המביאין לידי טומאה" - לאתויי מאי?

לאתויי הא דתנו רבנן:

"חמשה דברים מביאים את האדם לידי טומאה, ואלו הן:

השום^א והשחלים וחלגלוגות והביצים והגרגיר".

"ויצא אחד אל השדה ללקט ארת" (מלכים ב' ד, ט).

תנא משמיה דרבי מאיר:

"זה גרגיר".

אמר רבי יוחנן: למה נקרא שמן "אורות"?

שמאירות את העינים.

אמר רב הונא:

המוציא גרגיר,

אם יכול לאכול - אוכלו,

ואם לאו - מעבירו על גבי עיניו.

אמר רב פפא:

בגרגירא מצרנאה.

רש"י

לא יאכל ביצים. שמביאין לידי קרי ומתגנה על בני הבית: לא יישן בטליתו של בעל הבית. שהוא מתכסה בה ביום שלא ימצא עליה קרי: כי מיקלע לדרשיש. שם היה רגיל לילך: מאן הוא ליומא. יש אשה שתנשא לי ליומא שאתעכב כאן ותצא לאחר מכאן: זה אצל זה. בן שיוליד במדינה זו עם בת שיוליד במדינה אחרת: רבנן קלא אית להו. ושם קרוי על בניהם: צריכה לישב שבעה נקיים. מיום שנתרצית שמא מחמת חימוד ראתה דם: יחודי בעלמא. ואין נוקקין להן אלא שהנשוי אשה אין מתאוה כמי שאין לו אשה:

אמר רב גידל אמר רב:

אכסנאי לא יאכל ביצים ולא יישן בטליתו של בעל הבית.

רב כי מקלע לדרשיש, מכריז:

מאן הויא ליומא.

רב נחמן, פד מקלע לשכנציב מכריז:

מאן הויא ליומא.

והתניא:

"דבי אליעזר בן יעקב אומר:

לא ישא אדם אשה במדינה זו, וילך וישא אשה במדינה אחרת,

שמא ידווגו זה אצל זה, ונמצא אח נושא אחותו, אב נושא בתו,

ממלא כל העולם כולו ממזרות,

ועל זה נאמר: "ומלאה הארץ זמה" (ויקרא, יט, ל)!"

אמר:

רבנן קלא אית להו.

והאמר רבא:

תבעיה להנשא, ונתפסה צריכה לישב שבעה נקיים!

רבנן אודועי הוו מודעו להו, מקדם הוו קדמי ומשדרי שלוחא.

ואי בעית אימא:

אלא יחודי הוו מיחדי להו,

לפי שאינו דומה מי שיש לו פת בסלו למי שאין לו פת בסלו.

משנה

מְסֻרוֹהוּ זִקְנֵי בֵּית דִּין לְזִקְנֵי כְּהוֹנֵה, וְהַעֲלוּהוּ לְבֵית אַבְטֵינָס, וְהַשְׁבִּיעוּהוּ, וְנִפְטְרוּ וְהָלְכוּ לָהֶם. וְאָמְרוּ לוֹ: אִישִׁי כִּהֵן גָּדוֹל, אָנוּ שְׁלוּחֵי בֵּית דִּין, וְאַתָּה שְׁלוּחֵנוּ וְשָׁלִיחַ בֵּית דִּין. מִשְׁבִּיעֵינוּ אָנוּ עֲלֶיךָ בְּמֵי שֶׁשָּׁכַן שְׁמוֹ בְּבֵית הַזֶּה שֶׁלֹּא תִשָּׁנֶה דְבַר מִכָּל מַה שְׁאָמְרָנוּ לָךְ. הוּא פּוֹרֵשׁ וּבּוֹכָה, וְהוּן פּוֹרֵשִׁין וּבּוֹכִין.

אִם הָיָה חֶסֶם - דּוֹרֵשׁ, וְאִם לֹא - תִלְמִידֵי חֻכְמִים דּוֹרְשִׁים לְפָנָיו. וְאִם רָגִיל לְקִרוֹת - קוֹרֵא, וְאִם לֹא - קוֹרִין לְפָנָיו.

וּבְמָה קוֹרִין לְפָנָיו? בְּאִיּוֹב וּבְעֶזְרָא וּבְדַבְרֵי הַיָּמִים. זְכַרְיָה בֶן קְבוּטָל אוֹמֵר: פְּעָמִים הִרְבֵּה קָרִיתִי לְפָנָיו בְּדִנְיָאֵל.

יט, א גמרא

תנא:

"ללמדו חפינה".

אָמַר רַב פֶּפְאָה: שְׁתֵּי לְשָׁכוֹת הָיוּ לוֹ לְכֵהֵן גָּדוֹל, אַחַת לְשֶׁכֶת פְּרֵהֲדָרִין, וְאַחַת לְשֶׁכֶת בֵּית אַבְטֵינָס. אַחַת - בְּצַפּוֹן, וְאַחַת בְּדָרוֹם.

"אחת בצפון",

התנן:

"שש לשכות היו בעזרה, שלש בצפון ושלש בדרום. שבדרום:

לשכת המלח, לשכת הפרוה, לשכת המדיחין. לשכת המלח - ששם היו נותנין מלח לקרבן. לשכת הפרוה - ששם היו מולחין עורות קדשים, ועל גגה היתה בית טבילה לכהן גדול ביום הכפורים. לשכת המדיחין שם היו מדיחין קרבי הקדשים, ומשם מסיבה עולה לגג בית הפרוה. שלש שבצפון:

לשכת העץ, לשכת הגולה, לשכת הגזית. לשכת העץ:

אמר רבי אליעזר בן יעקב: שכחתי מה היתה משמשת. אבא שאול אומר:

לשכת כהן גדול היתה אחורי שתייהו, וגג שלשתן שוה. לשכת הגולה - שם היה בור הגולה, והגלגל נתון עליו, ומשם מספיקין מים לכל העזרה. לשכת הגזית - שם היה סנהדרין של ישראל יושבת, ודנה את הכהנים, ומי שנמצא בו פסול - לובש שחורים ומתעטף שחורים ויצא והלך לו. ושלש נמצא בו פסול - היה לובש לבנים ומתעטף לבנים, ונכנס ומשמש עם אחיו הכהנים" (מידות ה, ג).

מתני'

מְסֻרוֹהוּ זִקְנֵי בֵּית דִּין. שְׁקֵרָא לְפָנָיו בְּסֹדֵר הַיּוֹם: לְזִקְנֵי כְּהוֹנֵה. לְלַמְדוֹ חִפְיֵנָה הַקְּטוֹרֶת הַמוֹטֶלֶת עֲלָיו בְּיוֹם הַכְּפוּרִים שְׁנֵאֵמַר (וּיקרא טז) וּמֵלֵא חֲפָנָיו קְטוֹרֶת סָמִים וְגוֹי וְעִבּוּדָה קֶשֶׁה הִיא כְּדִלְקֶמֶן (דף מז:): בֵּית אַבְטֵינָס הָיוּ עוֹשִׂין אֶת הַקְּטוֹרֶת כּוֹתְשִׁין אוֹתוֹ וּמַעֲרִבִין סַמְמָנִי: וְהַשְׁבִּיעוּהוּ. שֶׁלֹּא יֵהָא צְדוּקִי לְתַקֵּן מִבְּחוּץ וְלִהְכַנִּיס בְּפָנִים כְּדֵאֵמְרִין בְּגִמְרָא (לְקַמֵּן דף יט:): אִישִׁי. אֲדוּנִי: הוּא פּוֹרֵשׁ וּבּוֹכָה. מִפְּרֵשׁ בְּגַמִּי (שם): אִם הָיָה חֶסֶם דּוֹרֵשׁ. בְּדַבַּר הַלְכָה כָּל לַיִל יוֹהִי כִּי שֶׁלֹּא יֵישֵׁן וִירָאָה קָרִי: וְאִם לֹא. חֶסֶם הוּא וְיודֵעַ לְהַבִּין וְלִשְׁמוֹעַ דְּבַר הַלְכָה וְאִינוּ יודֵעַ לְדַרוֹשׁ דּוֹרֵשִׁין לְפָנָיו: בְּאִיּוֹב וּבְעֶזְרָא וְכוּ'. שֶׁהֵן דְּבָרִים מִמְּשִׁיכֵין אֶת הַלֵּב לְשׁוּמְעָן וְאִין שִׁינָה חוֹטְפָתוֹ:

גמ'

תנא ללמדו חפינה. מוליכין אותו לבית אבטינס ששם הקטרת מצוי: לשכת פרהדרין. לישן שם: לשכת אבטינס. ללמוד חפינה: על גגה. היה בית הטבילה מי מעיין היו באין לשם ברומה: מסיבה. בנין אבנים מעלות מגלגלות וסובבות במקיף עמוד כמין עץ גלגל של גת: לגג בית הפרוה. לעלות לה דרך המסיבה: לשכת הגולה. על שם בור שכרו שם עולי גולה: אחורי שתייהו. ללשכת הגולה וללשכת הגזית: וגג שלשתן שוה. קירוי אחד לשלשתן:

אחת בדרום.

דתנן:

"שבעה שערים היו בעזרה,

שלשה בצפון ושלשה בדרום ואחד במזרח.

שבדרום:

שער הדלקה,

שני לו שער הקרבן,

שלישי לו שער המים.

שבמזרח שער נקנור,

ושתי לשכות היו שם, אחת בימינו ואחת בשמאלו,

אחת לשכת פנחס המלבש,

ואחת לשכת עושי חביתין.

שבצפון:

שער ניצוק, בנין אכסדרה היה,

ועלייה בנויה לו על גביו ושם כהנים שומרים מלמעלה, ולוים מלמטה.

ופתח היה לו לחיל.

שני לו שער הקרבן,

שלישי לו שער בית המוקד" (מידות א, ד).

ותניא:

"חמש טבילות ועשרה קדושים טובל בהן גדול ומקדש בו ביום,

וכולן בקדש, על גג בית הפרוה.

חוץ מזו שהיתה בחול, על גב שער המים, ובצד לשכתו היתה".

ולא ידענא אי לשכת פרהדרין בצפון ולשכת בית אבטינס בדרום,

או לשכת בית אבטינס בצפון ולשכת פרהדרין בדרום.

ומסתברא דלשכת פרהדרין בדרום הוא.

מאי טעמא?

מקדים קאי, ומיסד את רגליו, וטביל, ואזיל לצפון וגמר חפינה,

ואתי לבית המקדש ועביד עבודה כולי יומא.

לבהדי פניא מדו עליה, והדר אזיל לדרום וטביל ונייח.

דאי אמרת לשכת פרהדרין בצפון:

מקדים קאי, ומיסד רגליו, ואזיל לדרום וטביל,

וגמר חפינה ואתי לבית המקדש ועביד עבודה כוליה יומא,

להדי פניא מדו עליה, והדר אזיל לדרום וטביל ובעי מהדר ומיזל לצפון ומינח.

ומי טרח מטרחינן ליה כולי האי?

אלמה לא?

מטרחינן ליה טפי,

דאי צדוקי הוא - ליפרוש.

אי נמי,

שלא תזוח דעתו עליו.

דאי לא תימא הכי,

נעבדינהו לתרוניהו בהדי הדדי,

אי נמי, תסגי ליה בחדא.

"וְאָמְרוּ לוֹ: אִישׁי כִּהֵן גָּדוֹל [אֲנִי שְׁלוּחֵי בֵּית דִּין, וְאַתָּה שְׁלוּחֵנוּ וְשְׁלִיחַ בֵּית דִּין]".

לִימָא תְּהוּי תְּיֻבְתָּא דְרַב הוֹנָא בְּרִיהַ דְרַב יְהוֹשֻׁעַ,

דְּאָמַר רַב הוֹנָא בְּרִיהַ דְרַב יְהוֹשֻׁעַ:

הֵינִי כִּהְנִי שְׁלוּחֵי דְרַחֲמָנָא נִינְהוּ.

יט,ב דְּאִי אָמְרַתְּ שְׁלוּחֵי דִידָן נִינְהוּ - ^מִי אִיכָא מִיַּדֵּי דְאָנָן לָא מְצִינָן לְמַעַבְדַּד וְשְׁלוּחֵי דִידָן מְצוּ עֲבָדֵי?!

הֵכִי קְאָמְרִי לִיהַ:

מְשַׁבְּעִין אָנוּ עָלֶיךָ עַל דְּעַתְנָנוּ וְעַל דְּעַת בֵּית דִּין.

רס"ז

לִימָא תִּיהוּי. מִתְנִי דְקַתְנִי אַתָּה

שְׁלוּחֵנוּ תִיּוּבְתָא דְרַב הוֹנָא כּוּי:

הֵנִי כִּהְנִי. בְּהַקְרַבְתָּ קְרַבְנוֹתֵינוּ

שְׁלוּחֵי דְרַחֲמָנָא נִינְהוּ וְלֹא

שְׁלוּחֵינוּ וְנִפְקָא מִינְהּ דָּאִם הוּא

מוֹדֵר הַנָּאָה מִמְנוּ מוֹתֵר לוֹ

שִׁיקְרִיב עֲלֵינוּ קְרַבְנוֹתֵינוּ כְּדַתְנָן

בְּנִדְרִים (דף לה):

הֵכִי קְאָמְרִי לִיהַ. הָאִי דְקָאמְרִי

לִיהַ אַתָּה שְׁלוּחֵנוּ לֹאֻ בְּעַבּוּדָה

קְאָמְרִי לִיהַ אֲלֹא לְעִנְיָן קַבְלַת

שְׁבוּעָה כְּלוּמַר לֹא לְפִי מַחֲשַׁבָּה

שְׁבִלְבְּךָ אִם בְּאֵת לְהַעֲרִים

בְּקַבְלַת הַשְׁבוּעָה אָנוּ מְשַׁבְּעִין

אוֹתָךְ לְפִי דְעַתְנָנוּ וְדְעַת בִּיִּיד:

שחשדוהו צדוקי. לתקן הקטורת ולתת אותה על מחתת האש בהיכל ולהכניסה אחרי כן לבית קדשי הקדשים שכן אומרים הצדוקים כדלקמן: החושד בכשרים לוקה בגופו. דכתיב (שמות ד) הן לא יאמינו לי וגוי וכתוב והנה ידו מצורעת כשלג:

וכל כך למה. השבועה הזאת למה:

שלא יתקן. הקטורת מלא חפנים הניתנת ביוה"כ על המחתה כדכתיב (ויקרא טז) ומלא חפניו וגוי ונתן את הקטורת על האש וגוי:

מבחוץ. בהיכל היו נותנין אותה צדוקין על האש ואח"כ מכניסין שהיו דורשין אל יבא כי אם בענן כי בענן אראה (שם) וכתוב ברישא דקרא ואל יבא בכל עת אל הקדש ומשמע כי בענן עשן הקטרת יבא ואז אראה על הכפרת:

מחוטמו. שהוא ראשון לאברים ליכנס לבית לפי שהוא בולט לפניו כדאמר נמי במסי שבועות (דף יז): הנכנס לבית המנוגע דרך אחוריו ואפילו נכנס כולו חוץ מחוטמו טהור אלמא הבא דרך אחוריו נכנס חוטמו אחרון:

"הוא פורש ובוכה, והן פורשין ובוכין".

"הוא פורש ובוכה" - שחשדוהו צדוקי,

"והם פורשין ובוכין" - אמר רבי יהושע בן לוי: כל החושד בכשרים לוקה בגופו.

וקל כה למה?

שלא יתקן מבחוץ, ויכניס כדרך שהצדוקין עושין.

תנו רבנן:

"מעשה בצדוקי אחד שהתקין מבחוץ והכניס.

ביציאתו היה שמח שמחה גדולה.

פגע בו אביו אמר לו: בני, אף על פי שצדוקין אנו, מתיראין אנו מן הפרושים.

אמר לו: כל ימי הייתי מצטער על המקרא הזה: "מי בענן אראה על הכפרת" (ויקרא טז, ב).

אמרתי: "מתי יבוא לידי ואקיימנו, עכשיו שבא לידי לא אקיימנו"!

אמר: לא היו ימים מועטין עד שמת והוטל באשפה, והיו תולעין יוצאין מחוטמו.

ויש אומרים: ביציאתו ניגף".

דתני רבי חייא:

"במין קול נשמע בעזרה שבא מלאך וחקטו על פניו.

ונכנסו אחיו הכהנים ומצאו בכף רגל עגל בין בתפיו,

שנאמר: "ורגליהם רגל ישרה וכף רגליהם ככף רגל עגל" (יחזקאל א, ז).

מתני ליה לחייה בר רב א"ר
זכריה בן קפוטל. בפ"א ומחוי
ליה רב בבי"ת עשה לו סימן
שהוא קבוטל בבי"ת:

ירמוז יקרוץ יורה. כולן לשון
אחד הן אלא שזה נופל על
העינים וזה נופל על האצבעות
שנאמר (משלי ו) קורץ בעיניו
מולל ברגליו מורה באצבעותיו:
בפרק ראשון. צריך בו כוונה
שנאמר בו (דברים ו) והיו
הדברים האלה על לבבך:

בס. שיש לך להשמיע מה שאתה
מוציא מפידך:

ולא בתפלה. שהתפלה בלחש
שנאמר (ש"א א) וקולה לא
ישמע כד מצאתי בשאלתות דרב
אחאי גאון:

בס. בדברי תורה:

ולא בדברים אחרים. שיחת
הילדים וקלות ראש:

לא יוכל איש לדבר. אין לו
רשות:

"אמר רבי זכריה בן קבוטל [אומר]:
פעמים הרבה קריתי לפניו בדניאל".

מתני ליה רב חנו בר רבא לחייה בר רב קמיה דרב:
"אמר רבי זכריה בן קפוטל", ומחוי ליה רב בידיה 'קבוטל'.

ונימא ליה מימר!

קריאת שמע הוה קרי.

וכי האי גוונא מי שרי?

והאמר רבי יצחק בר שמואל בר מרתא:

הקורא את שמע לא ירמוז בעיניו, ולא יקרוץ בשפתותיו, ולא יורה באצבעותיו!

ותניא:

"רבי אלעזר חסמא אומר:

הקורא את שמע ומרמוז בעיניו ומקרץ בשפתותיו ומראה באצבעו,

עליו הכתוב אומר: "ולא אתי קראת יעקב" (ישעיה מג, כב)!"

לא קשיא:

הא - בפרק ראשון,

הא - בפרק שני.

תנו רבנן:

"ודברת במ" ⁵⁴ (דברים ו, ו-ז) - בס, ולא בתפלה.

"ודברת במ" - בס יש לך רשות לדבר, ולא בדברים אחרים.

רבי אחא אומר:

"ודברת במ" - עשה אותן קבע ואל תעשם ארעי".

אמר רבא:

השח שיחת חולין עובר בעשה,

שנאמר: "ודברת במ" - בס, ולא בדברים אחרים.

רב אחא בר יעקב אומר:

עובר בלאו,

שנאמר: "כל הדברים יגעים לא יוכל איש לדבר" (קהלת א, ח).

מתני'

אצבע צדא. מפרש בגמ':
והפג. טייל להפיג שינה מעיניך
 עמוד והפג אחת שחוק לנו פעם
 אחת על הרצפה להפיג שינתך
 ובגמרא מפרש מאי היא:
ומעסיקין אותו. בהפיגותם
 ובטיוליהם שלא יישן עד שמגיע
 זמן שחיטת תמיד של שחרית
 שהוא בהאיר המזרח:

גמ'

צרתה דדא. צרתה של זו אצבע
 תהי צרה לזו ומאי היא זו גודל
 באצבע הסמוכה לגודל היה
 מחברו לאגודל בחזקה ושומטה
 ומכה על כפו ונשמע הקול:
בכוליה בי רב. בית המדרש. על
 חדת דרך חידוש הראה לנו:

משנה

בקש להתנמנם,

פרחי בהונה - מכין לפניו באצבע צדא,
ואומרים לו: אישי בהן גדול! עמוד והפג אחת על הרצפה.
ומעסיקין אותו עד שיגיע זמן השחיטה.

גמרא

מאי "צדא"?

אמר רב יהודה:

צרתה דדא.

מאי היא?

גודל.

מחוי רב הונא ואזל קלא בכולי בי רב.

אחוי קידה. נועץ גודליו בארץ ושוחה ונושק את הרצפה ועומד כך מפורש במס' סוכה (דף נג.).

אלא בפה. היו משוררין לפניו:

אם ה' לא יבנה בית וגו'. כלומר הזהר בעבודתך שתהא לשם שמים שתהא לרצות שאם אינה רצויה אין טורחך עולה לכלום:

שוא עמלו בוניו בו. בחנם יגעים בבנין שלא יתקיים: מיקרי ירושלים. מחשובי ירושלים עושין כך שלא היו ישנים:

אלא שהיו חוטאין. משחקין אנשים ונשים יחד ובאין לעבירה:

תרגומא. להאי בגבולים היכא היו חוטאין בנהרדעא: לפתח חטאת רובץ. יצה"ר מחטיאו בעל כרחו:

וְאוֹמְרִים לוֹ אִישִׁי כִּהֵן גְּדוֹל הַפֶּג אַחַת עַל הַרְצָפָה, [וּמַעֲסִיקִין אוֹתוֹ עַד שְׂגִיעַ זְמַן הַשְּׁחִיטָה].

אָמַר רַב יִצְחָק:
עַל חֲדָת.

מַאי הִיא?

אָמַר רַב לִיה:
אֲחוּי קִידָה.

"וּמַעֲסִיקִין אוֹתוֹ עַד שְׂגִיעַ זְמַן שְׁחִיטָה".

תְּנָא:

"לֹא הָיוּ מַעֲסִיקִין אוֹתוֹ לֹא בְּנֵבֶל וְלֹא בְּכִנּוּר, אֲלֵא בַּפֶּה. וְזֶמֶה הָיוּ אוֹמְרִין: "אִם ה' לֹא יִבְנֶה בַּיִת שְׂוֹא עִמְלוֹ בּוֹנֵיו בּוֹ"⁵⁵ (תהלים קכו, א)."

מִיקְרֵי יְרוּשָׁלַיִם לֹא הָיוּ יִשְׁנִין כָּל הַלַּיְלָה,
כְּדִי שְׂשִׁמְעַע כִּהֵן גְּדוֹל קוֹל הַבְּרָה וְלֹא תִהְיֶה שִׁנָּה חוֹטְפָתוֹ.

תְּנָא:

"אָבָא שְׂאוּל אוֹמַר:
אָף בְּגַבּוּלֵין הָיוּ עוֹשִׂין כּוֹ זָכַר לְמַקְדָּשׁ,
אֲלֵא שְׁהָיוּ חוֹטְאִין".

אָמַר אַבְיִי וְאִיתִימָא רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק:
תְּרַגּוּמָא - נִהְרַדְעָא.

דְּאָמַר לוֹ אֲלֵיהּ לְרַב יְהוּדָה אַחוּהַ דְּרַב סָלָא חֲסִידָא:
אָמַרִיתּוּ: "אִמָּאִי לֹא אָתִי מְשִׁיחַ"?
וְהָא הָאִידְנָא יוֹמָא דְכִיפּוּרֵי הוּא וְאִבְעוּל כְּמָה בְּתוּלְתָא בְּנִהְרַדְעָא.

אָמַר לִיה:
הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מַאי אָמַר?

אָמַר לִיה:
"לְפִתַּח חֲטָאת רִבְזִין" (בראשית ד, ז).

כ, א

וְשִׁטּוֹן מַאי אָמַר?

אָמַר לִיה:
שִׁטּוֹן בְּיוֹמָא דְכִיפּוּרֵי לִית לִיה רְשׁוּתָא לְאַסְטוּנִי.

כּוּמָאִי?

אָמַר רַמִּי בַר חֲמָא:
'הַשִּׁטּוֹן' בְּגִמְטְרִיא תְּלַת מְאָה וְשִׁיתִין וְאַרְבַּעָה הוּי.
תְּלַת מְאָה וְשִׁיתִין וְאַרְבַּעָה יוּמֵי - אִית לִיה רְשׁוּתָא לְאַסְטוּנִי,
יוֹמָא דְכִיפּוּרֵי - לִית לִיה רְשׁוּתָא לְאַסְטוּנִי.

⁵⁵ אם ה' לא יבנה בית שווא עמלו בוניו בו אם ה' לא ישמר עיר שווא שקד שומר

מתני'

תורמין את המזבח. הדשן שהוא חותה מן הדשן במחתה פעם אחת בין רב למעט ובלבד שלא יפחות ממלא קומץ ונותנו במזרחו של כבש ונבלע במקומו שנאמר (ויקרא ו) והרים את הדשן וגו' ושמו אצל המזבח וילפינן לקמן מוהרים ממנו בקומצו והיא היתה תחילת עבודת שחרית בהשכמה:

סמוך לו. סמוך לקריאת הגבר לפני קריאתו או לאחריה: **ביוה"כ.** תורם מחצות:

וברגלים מאשמורה הראשונה. שהיא בשלישית הלילה כדאמר במסכת ברכות (דף ג.) ג' משמרות הוי הלילה ובגמרא מפרש טעמא דכולהו:

ולא היתה קריאת הגבר מגעת. ברגלים עד שהיתה העזרה מלאה מישראל המביאין קרבנותיהן להיות מזומנים להקריבן אחר התמיד מיד:

גמ'

אהיבא קיימי. איני יודע לפרשה וני"ל דה"ג תנן התם אברים שפקעו כו' והיא משנה במס' זבחים (דף פו.) ומתוך פקיעותן קופצין ונופלין מן המערכה:

קודם חצות. לילה:

ומועלין בהן. וקודם חצות אינו חשוב עיכול באבר שיש בו עדיין ממש לפיכך צריך להחזירו למערכה וכיון שלא נעשית כל מצותן קדשי ה' קרינן ביה ואית ביה מעילה לנהנין ממנו:

אחר חצות. אין צריך להחזיר (בו) שהחצות עושה עיכול באברים שמשלה בו האור ואע"פ שיש בו ממש כדיליף לה לקמיה:

ואין מועלין בהן. כדקיי"ל (פסחים דף כו.) שנעשית מצותו אין מועלין בו כיון דלית בה צורך גבוה לא קרינן ביה קדשי ה' ובמעילה כתיב (ויקרא ה) וחטאה בשגגה מקדשי ה':

מנה"מ. דחצות עושה עיכול:

כל הלילה והקטיר. היא העולה על מוקדה כל הלילה אלמא כל הלילה מצוה להיות על מוקדה אלמא כל ליליא הויא הקטרת אברים ואפי' מה שעל המוקד אם פקע:

וכתוב אחד אומר כל הלילה והרים. דסמיך ליה לההוא קרא ולבש הכהן מדו בד והרים הדשן אלמא כל הלילה הוא חשיב כעיכול וקרי בשר העולה דשן משמשלה בו האור וכשר להרימו:

חציו להקטרה. שאינו עיכול ואם פקעו צריך להחזיר להקטיר וחציו להרמה מחצות ולהלן קרוי דשן אלמא חצות משויא ליה עיכול:

ואי דאורייתא הוא היכי מקדמינן. גרסינן ולא גרסינן היכי מאחרינן הלא כל חציו ראוי להרמה ומה לנו אם יאחר: היכי מקדמינן: אפילו דשן המעוכל יפה והא אמרת חציו להרמה אלמא אין חציו הראשון כשר לכך:

אלא א"ר יוחנן. לא תימא חציו לכך וחציו לכך אלא הכי דריש הכתוב הכשר כל הלילה בין להקטרה שאין מעוכלין בין להרמה אם יש דשן מעוכל וחצות דעושה עיכול באברים שמשלה בהן האור מהכא נפקא ממשמע שנאמר בהקטרה כל הלילה על מוקדה איני יודע שעד הבקר קרוי לילה:

ומה ת"ל עד בקר תן השכמה אחרת לבקרו של לילה. בוקרו של לילה הוא עלות השחר ונתן לך הכתוב בו בקר אחר לומר שאין צריך להקטיר מן השכמה ואילך וכיון שלא נתן זמן באותו בקר על כרחך הוא חצות לילה הלכך הואיל וכל הלילה כשר להרמה קבעו חכמים זמנה הכל לפי שעה בכל יום דלא נפיש קרבנות ורב להם היום בקרות הגבר סגי:

ביוה"כ דאיכא חולשא דכ"ג. שהרי עליו לבדו הוא מוטל צריך להשכים יותר:

דנפיש קרבנות. ורב הדשן במקום המערכה וצריך להעלות את הדשן לתפוח לאחר ההרמה כדתנן במסכת תמיד (דף כח.): מעלין האפר לתפוח ותפוח הוא גל של אפר כמין תפוח של ענבים הנדרך בגת ששם כנסו אפר של כל ימות החג והוא באמצע המזבח ופעמים שהוא עליו כג' מאות כור לפיכך צריך להקדים לתרום מאשמורה הראשונה:

משנה

בכל יום תורמין את המזבח בקריאת הגבר או סמוך לו, בין לפניו בין לאחריו.

וביום הכפורים - מחצות,

וברגלים מאשמורה הראשונה.

ולא היתה קריאת הגבר מגעת עד שהיתה עזרה מלאה מישראל.

גמרא

תנן התם:

"אברים שפקעו מעל גבי המזבח:

קודם חצות - יחזיר, ומועלין בהן.

לאחר חצות - לא יחזיר, אין מועלין בהן" (זבחים פו:).

מנא הני מילי?

אמר רב:

כתוב אחד אומר: **"כל הלילה והקטיר"**⁵⁶ (ויקרא ו, ב)

וכתוב אחד אומר: **"כל הלילה... והרים"**⁵⁷ (ויקרא ו, ב-ג)!

הא כיצד?

חלקהו, חציו להקטרה, וחציו להרמה.

מתיב רב כהנא:

"בכל יום תורמין את המזבח בקריאת הגבר,

או סמוך לו, בין מלפניו בין מלאחוריו,

וביום הכפורים - מחצות,

וברגלים - מאשמורה הראשונה,"

ואי סלקא דעתך: מחצות דאורייתא היא,

היכי מקדמינן והיכי מאחרינן?

כב,

אלא אמר רבי יוחנן:

ממשמע שנאמר: **"כל הלילה"** (ויקרא ו, ב) איני יודע שהוא עד הבקר?

ומה תלמוד לומר **"עד הבקר"** (ויקרא ו, ב)?

תן בקר לבקרו של לילה.

הלכך, בכל יום תורמין את המזבח בקריאת הגבר,

או סמוך לו בין מלפניו בין מלאחוריו, סגיא.

ביום הכפורים דאיכא חולשא דכהן גדול עבדינן מחצות.

וברגלים דנפיש ישראל, ונפיש קרבנות - עבדינן מאשמורת הראשונה.

כדקתני טעמא:

"לא היתה קריאת הגבר מגעת עד שהיתה עזרה מלאה מישראל."

⁵⁶ היא העולה על מוקדה כל הלילה עד הבוקר

⁵⁷ צו את-אֶהְרֹן וְאֶת-בָּנָיו לֵאמֹר זֹאת תֹּרַת הָעֹלָה הִוא הָעֹלָה עַל מִזְבֵּחַ כָּל-הַלַּיְלָה עַד-הַבֹּקֶר וְאֵשׁ הַמִּזְבֵּחַ תֹּקֵד בּוֹ. וְלִבְשׁ הַכֹּהֵן מִדּוֹ בֶד וּמְכַנְסֵי-בֶד לִבְשׁ עַל-בְּשָׂרוֹ וְהָרִים אֶת-הַדֶּשֶׁן אֲשֶׁר תֹּאכַל הָאֵשׁ אֶת-הָעֹלָה עַל-הַמִּזְבֵּחַ וְשָׂמוּ אֶצֶל הַמִּזְבֵּחַ.

רַס"י

קרא גברא. מכריז הממונה על הכרוז ואומר עמדו כהנים לעבודתכם כדקתני בברייתא בשמעתין:

רב איקלע לאתריה דר' שילא. ולא היו מכירין אותו:

לא היה אמורא. מתורגמן העומד לפני חכם הדרשן והחכם לוחש לו לשון עברית והוא מתרגם לרבים לשון שהן שומעין:

וקא מפרש קרות הגבר קרא גברא. נפל לו בתוך הדרש שלחש לו ר' שילא קרות הגבר לשון עברי והוא תרגם לרבים קרא גברא:

אבוב לחרי זמר. חליל שהוא חשוב לפני בני חורים זמר נאה וערב:

לגרדאי לא קבלוה מיניה. בא אצל גרדיים לשורר ולחולל להם לא הוכשר בעיניהם ומשל הוא כלומר פירוש זה שפירשתי לפני שרים רבים פעמים רבות ולא מיחו בידי עכשיו פירשתי לפניך שאינך גדול כמותם ולא קבלתו:

מר הוא רב. שאתה רגיל לקום ולתרגם לפני ר' חייא שהוא דודך:

נינח מר. לך ושב בכבודך שאיני כדאי שתהא מתורגמני:

אי תגרת ליה פוץ עמריה. אם נשכרת אצל אדם למלאכת יום כל מלאכה שיטיל עליך ואפילו היא בזויה כגון ניפוץ צמר שהיא מלאכת נשים עשה לו אף אני מאחר שהתחלתי בפעולותיך אגמור:

ולא מורדין. גנאי הדרשה הוא שארד אני ויקום פחות ממני לגומרה:

גביני כרוז. גביני המכריז:

דאמר מר. לקמן בפ"ד (דף לט):

כבר אמר אנא השם. כבר פעם אחת היה מעשה שהיה כ"ג מתודה על פרו ביום הכפורים ואמר אנא השם חטאתי וכי' ונשמע קולו ביריחו:

ואיכא חולשא. דתעניתא: **והכא יממא.** שאין הקול נשמע בו כבלילה:

והאי חירגא לא שמיה. והאי פסולת הנסורות והוא נראה בעמוד של חמה דיומא ממש: **לא שמיה.** כן שמו לשון אין:

מאי "קריאת הגבר"?

רב אמר:

קרא גברא.

רבי שילא אמר:

קרא תרגולא.

רב איקלע לאתריה דרבי שילא,

לא הוה אמורא למיקם עליה דרבי שילא, קם רב עליה וקא מפרש מאי 'קריאת הגבר' קרא גברא. אמר ליה רבי שילא:

ולמא מר: קרא תרגולא,

אמר ליה: "אבוב לחרי זמר, לגרדאי לא מקבלוה מיניה?"

כי הוה קאמינא עליה דרבי חייא ומפרישנא: מאי 'קריאת הגבר' - קרא גברא, ולא אמר לי ולא מידי, ואת אמרת לי: אימא: קרא תרגולא?

אמר ליה: מר ניהו רב? נינח מר.

אמר ליה: אמרי אינשי: "אי תגרת ליה פוץ עמריה."

איכא דאמרי,

הכי אמר ליה: מעלין בקדש ולא מורדין.

תניא פותיה דרב,

תניא פותיה דרבי שילא.

"תניא פותיה דרב":

"גביני כרוז מהו אומר?"

"עמדו כהנים לעבודתכם, ולוים לדוכנכם, וישאל למעמדכם."

והיה קולו נשמע בשלש פרסאות.

מעשה באגריפס המלך שהיה בא בדרך ושמע קולו בשלש פרסאות, וכשבא לביתו שיגר לו מתנות."

ואף על פי כן פהן גדול משוכח ממנו.

דאמר מר:

"וכבר אמר: 'אנא השם' ונשמע קולו ביריחו."

ואמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן:

מירושלים ליריחו עשר פרסי.

ואף על גב דהכא איכא חולשא, והכא ליכא חולשא,

והכא יממא והתם ליליא,

דאמר רבי לוי: מפני מה אין קולו של אדם נשמע ביום כדרך שנשמע בלילה?

מפני גלגל חמה שמנסר בקיע כחדש המנסר בארזים.

והאי חירגא דיומא, "לא" שמיה. והיינו דקאמר נבוכדנצר: "זכל דירי ארעא פלא חשיבין" (דניאל ד, לב

תנו רבנן:

"אלמלא גלגל חמה נשמע קול המונה של רומי,

ואלמלא קול המונה של רומי נשמע קול גלגל חמה."

רַס"י

וי"א אף רידייא. מלאך הממונה על השקות הארץ ממטר השמים ממעל ומן התהום

תנו רבנן:

"שלש קולות הולכין מסוף העולם ועד סופו,

וְאֵלוֹ הֵן:
קוֹל גִּלְגַּל חֲמָה,
וְקוֹל הַמּוֹנֶה שֶׁל רוּמִי,
וְקוֹל נִשְׁמָה בְּשַׁעַה שְׂיוּצָאָה מִן הַגּוֹף.
וַיֵּשׁ אֹמְרִים: אֵף לֵידָה.
וַיֵּשׁ אֹמְרִים: אֵף רִידֵיָא".

וּבְעֵי רַבְנֵי רַחֲמֵי אֲנִשְׁמָה בְּשַׁעַה שְׂיוּצָאָה מִן הַגּוֹף, וּבִטְלוּהָ.

"תְּנִיָא כֹּתִיבָה דְּרַבִּי שִׁילָא":
"הַיּוֹצֵא לְדֶרֶךְ קוֹדֶם קְרִיאַת הַגְּבֵר - דָּמוֹ בְּרֵאשׁוֹ.
רַבִּי יֵאֱשִׁיָה אֹמֵר:
עַד שְׂיִשְׁנָה.
וַיֵּשׁ אֹמְרִים:
עַד שְׂיִשְׁלֵשׁ.
וּבְאִיזָה תִּרְנַגּוֹל אֲמַרוּ?
בְּתִרְנַגּוֹל בֵּינוֹנִי".

צפופים. לשון צף מרוב העם היו נדחקים איש באחיו ואין לו מקום לנטות על צדו לכאן ולכאן וזקוף כקורה אף רגליו ניטלים מעל הארץ:

משתחווים רווחים. וכשמשתחווים ונופלים נעשה להם נס והמקום מרחיב עד שיש ביניהן ארבע אמות שלא ישמע איש וידוי של חבירו שלא יכלם:

נמשכין אחת עשרה אמה אחורי בית הכפורת. נמשכין מתוך דוחקן ומתפזרין על פני אורך כל י"א אמה של מקום דריסת רגלי ישראל לצפון ולדרום ויוצאין ממקום דריסת רגליהם ונכנסין דרך בית החליפות בין צידי ההיכל לכותלי העזרה לצפון ולדרום ומשם נכנסין למערב באחת עשרה אמה שיש אויר אחורי בית הכפורת עד כותל מערבי של עזרה כדתנן במסכת מדות (פ"ה משנה א) ואמרינן לה לעיל בפרקין (דף טז):

מאי קאמרו. מאחר שמשתחווים רווחים ונתרווח המקום על ידי הנס אתה מזיקו לימשך ולהתפשט אחורי בית הכפורת:

הכי קאמר כו'. האי ונמשכין אחורי כו' ארישא קאי קודם השתחוואה והכי קאמר אע"פ שנמשכין אחורי הכפורת והיו צריכין לעמוד צפופים מרוב דוחקן אפילו הכי כשהיו כולם משתחווים באים למזרח המזבח מתוך העזרה ומשתחווים לפני ההיכל ובריוח:

לא הפילה אשה. עוברת שנתאותה לאכול מבשר הצלי כשמעלה ריח בבית הטבחים. של עזרה:

ולא נמצא פסול בעומר. שאם יארע בו פסול אין אחר להביא תחתיו שהוא נקצר בליל מוצאי י"ט ואין מרבין לקצור אלא כפי השיעור של עשרון מנופה ב"ג נפה וכן שתי הלחם נאפין מערב י"ט ואין אפייתן דוחה יום טוב ואם יפסל לא יאפו אחרת ב"ט וכן לחם הפנים שנאפה מע"ש ואם יפסל אין חילוף והשלחן עומד ריקם עד שבת הבאה:

צר לי המקום. מזונותי דחוקים דירתי דחוקה:

בקלנבו. שם מקום:

שברי כלי חרס. שמבשלים בהן קדשי קדשים ובליעתן נאסרת משום נותר וטעונין שבירה כדכתיב (ויקרא ו) וכלי חרש אשר תבושל בו ישבר ושבירתו במקום קדוש כדאמר' התם בזבחים בפרק דם חטאת (דף צג): ואם אין נבלעין נמצאו אשפתות של שברים בעזרה:

מוראה ונוצה. של עולת העוף:

ודישון מזבח הפנימי ודישון המנורה. בכל בקר נותנן עם תרומת הדשן במזרח של כבש כדתנן גבי תרומת הדשן (תמיד פ"א משנה ד) הגיע לרצפה הפך פניו לצפון והולך במזרחו של כבש כעשר אמות מקום שנותנין שם מוראה ונוצה ודישון מזבח הפנימי והמנורה וקרא נמי דמוראה ונוצה הכי כתיב והשליך אותה אצל המזבח קדמה אל מקום הדשן (ויקרא א):

פסולי תלתא הוו. פסול עומר ושתי הלחם ולחם הפנים תלת ניסי חשבתניהו:

בלועין תרי הוו. דשברי כלי חרס הוו חד ומוראה ונוצה וכל הניתנים שם חד הוו:

סילוקו כסידורו. כשמסלקין אותו עדיין הוא חם:

חום ביום הלקחו. שהוא חם ביום שנלקח משם והאי קרא בלחם הפנים כתיב בספר שמואל:

אמר רב יהודה אמר רב:

בשעה שישאל עולין לרגל,

עומדין צפופין ומשתחווין רווחים,

ונמשכין אחת עשרה אמה אחורי בית הכפורת.

מאי קאמר?

הכי קאמר: אף על פי שנמשכין אחת עשרה אמה אחורי בית הכפורת, ועומדים צפופין, כשהן משתחווין ומשתחווין רווחים, וזה אחד מעשרה נסים שנעשו במקדש.

דתנן:

"עשרה נסים נעשו בבית המקדש:

לא הפילה אשה מריח בשר הקדש.

ולא הסריח בשר הקדש מעולם.

ולא נראה זבוב בבית המטבחים.

ולא אירע קרי לכהן גדול ביום הנפירים.

ולא נמצא פסול: בעומר,

ובשתי הלחם,

ובלחם הפנים.

עומדים צפופים, ומשתחווין רווחים.

ולא הזיק נחש ועקרב בירושלים מעולם.

ולא אמר אדם לחברו: צר לי המקום שאלין בירושלים."

פתח במקדש, וסיים בירושלים!

איכא תרתי אחרנייתא במקדש:

דתניא:

"מעולם לא בנו גשמים אש של עצי המערכה.

ועשו המערכה - אפילו כל הרוחות שבעולם באות ומנשבות בו,

אין מזיזות אותו ממקומו."

ותו ליכא?

והתניא:

"רב שמעיה קלנבו:

שברי כלי חרס נבלעין במקומו!"

ואמר אביי:

מוראה ונוצה ודישון מזבחה, ודישון - נבלעין במקומו!

פסולי תלתא הוו, חשבניהו כחד,

אפיק תרי ועייל תרי.

אי הכי,

בלועין נמי תרי הוו, חשבניהו כחד חסרו להו!

איכא נמי אחריתי,

דאמר רבי יהושע בן לוי:

נס גדול היה נעשה בלחם הפנים, סלוקו כסדורו,

שנאמר: "לשום להם חם ביום הלקחו" (שמואל א' כא, ז).

ותו ליכא!?

והאמר רבי לוי:

דָּבַר זֶה מְסוּרֶת בְּיַדֵּינוּ מֵאַבוֹתֵינוּ:
מְקוֹם אֲרוֹן אֵינוֹ מִן הַמִּדְּבָה!

וְאָמַר רַבְּנַאי אָמַר שְׁמוּאֵל:
כְּרוֹבִים בָּנִס הָיוּ עוֹמְדִין!

נִיִּסֵי דְבְרָאֵי קַחְשִׁיב,
נִיִּסֵי דְגֻזָּאֵי לָא קַחְשִׁיב.

אִי הֲכִי לְחַם הַפְּנִים נְמִי נִיִּסֵי דְגֻזָּאֵי הוּא!

לְחַם הַפְּנִים נִיִּסֵי דְבְרָאֵי הוּא,
דְּאָמַר רִישׁ לְקִישׁ: מֵאֵי דְכָתִיב: **"עַל הַשְּׁלֶחַן הַטָּהוֹר"**⁵⁸ (ויקרא כד, ו) ?
"טָהוֹר" - מִכְּלָל שֶׁהוּא טָמֵא,

כא,ב כְּלִי עֵץ הָעֵשׂוּי לְנַחַת הוּא, וְכֹל כְּלִי עֵץ הָעֵשׂוּי לְנַחַת אֵינוֹ מְקַבֵּל טוֹמְאָה, וְחוֹצֵץ בְּפָנָי הַטוֹמְאָה!
אֲלֵא מַלְמִיד שְׁמַגְבִּיהִין אוֹתוֹ לְעוֹלֵי רְגְלִים, וְאוֹמְרִים לָהֶם: רָאוּ חֵיבַתְכֶם לְפָנָי הַמְּקוֹם שֶׁסִּילּוּקוֹ כְּסֻדּוֹר,
שְׁנֵאמַר: **"לְשׂוּם לָחֶם חֶם בְּיוֹם הַלְקָחוֹ"** (שמואל א, כא, ז),

וְתוּ לִיכָא!?

וְהָאֵמַר רַב אוֹשְׁעִיא:

בְּשַׁעָה שֶׁבָּנָה שְׁלֹמֹה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ נָטַע בּוֹ כָּל מִינֵי מְגֵדִים שֶׁל זָהָב וְהָיוּ מוֹצִיאִין פִּירוֹתֶיהֶן בְּזִמְנָן,
וְכִשְׁהָרוּחַ מְנַשְׁבֶּת בָּהֶן נוֹשְׂרִין,
שְׁנֵאמַר: **"יִרְעַשׂ פְּלִבְנוֹן פְּרִיו"** (תהלים עב, טז).

וְכִשְׁנִכְנְסוּ גוֹיִם לְהִיכֹל יִבֶּשׁ,

שְׁנֵאמַר: **"וּפְרַח לְבָנוֹן אֲמַלֵּל"** (נחום א, ד),

וְעַתִּיד הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְהַחְזִירָן,

שְׁנֵאמַר: **"פְּרַח תִּפְרַח וְתִגַּל אֶף גִּילַת וְרִגְוֹ כְבוֹד הַלְבָנוֹן נָתַן לָהּ"** (ישעיהו לה, ב)!

נִיִּסֵי דְקַבְיַעִי לָא קֵא חֲשִׁיב.

הַשְּׁתָּא דְאֲתִית לְהַכִּי, אֲרוֹן וְכְרוֹבִים נְמִי, נִיִּסֵי דְקַבְיַעִי נִינְהוּ.

⁵⁸ ושמת אותם שתים מערכות שש המערכת על השלחן הטהור לפני ה'

רס"י

רבוצה כארי. גחלת שנפלה מן השמים בימי שלמה והיתה על המזבח עד שבא מנשה וסילקה היתה דומה לארי רובץ:
ויש בה ממש. בשלהבת שלה:
כי קאמרי'. דמעלה עשן בהדיוט קאמרי' באש הדיוט שהיו מביאין אצלה:
וארצה בו ואכבד. חסר ה"א בנבואת חגי כתיבא ובבית שני משתעי קרא:
ארון כפורת וכרובים. כוליה חדא מילתא ושכינה לא שרתה בו ורוח הקודש לא היתה בנביאים משנת שנים לדריוש ואילך:

אמר מר:

"ועשו המערכה [אפילו כל הרוחות שבעולם באות ומנשבות בו אין מזיזות אותו ממקומו]"

ומי הנה עשן במערכה?

והתניא:

"חמשה דברים נאמרו באש של מערכה:

רבוצה כארי,

וברך בחמה,

ויש בה ממש,

ואוכלת לחין ביבשין,

ואינה מעלה עשן!"

כי קא אמרינן בדהדיוט,

דתניא:

"ונתנו בני אהרן מהן אש על המזבח" (ויקרא א, ט).

אף על פי שאש יורדת מן השמים, מצוה להביא מן ההדיוט.

"רבוצה כארי".

והתניא:

"אמר רבי חנינא סגן הכהנים:

אני ראיתי רבוצה בפלב!"

לא קשיא:

כאן - מקדש ראשון,

כאן - במקדש שני.

ובמקדש שני מי הואי!?

והאמר רב שמואל בר אינאי:

מאי דכתיב: "וארצה בו ואכבד"⁵⁹ (חגי א, ח), וקרין "ואכבדה",

מאי שנא מחוסר ה"א?

אלו חמשה דברים שהיו בין מקדש ראשון למקדש שני, ואלו הן:

אָרוֹן,

וכפורת,

וכרובים,

אֵשׁ,

ושכינה,

ורוח הקודש,

ואורים ותומים!

אמר: אין, מיהוה הוה, סיועי לא מסייעא.

תנו רבנן:

"שש אשות הן:

יש אוכלת ואינה שותה,

יש שותה ואינה אוכלת,

יש אוכלת ושותה,

יש אוכלת לחין ביבשין,

ויש אש דוחה אש,

רס"י

דחולין. מן הקדחת שהוא כאש וצמא למים ואינו חפץ לאכול:
דוחה אש. ממקומה להלך:
דגבראל. שירד להציל חנניה מישאל ועזריה שצינן את הכבשו מבפנים והסדיח מבחוץ

⁵⁹ עלו ההר והבאתם עץ וכנו הבית וארצה בו ואכבד אמר ה'

וַיֵּשׁ אִשׁ אוֹכֵלֶת אִשׁ".

"יֵשׁ אִשׁ אוֹכֵלֶת וְאִינָה שׁוֹתָה" - הָא דִּידָן.

"שׁוֹתָה וְאִינָה אוֹכֵלֶת" - דְּחולִּין.

"אוֹכֵלֶת וְשׁוֹתָה" - דְּאֵלִיָּהוּ, דְּכְתִיב: "וְזֹאת הַמַּיִם אֲשֶׁר בַּתְּעֵלָה לְחֻקָּה"⁶⁰ (מלכים א' יח, לח).

"אוֹכֵלֶת לְחֵין כִּיבִשְׁיִין" - דְּמַעְרְקָה.

"יֵשׁ אִשׁ דּוֹחָה אִשׁ" - דְּגַבְרִיאֵל.

"וַיֵּשׁ אִשׁ אוֹכֵלֶת אִשׁ" - דְּשְׂכִינָה, דְּאָמַר מַר: "הוֹשִׁיט אֶצְבְּעוֹ בֵּינֵיהֶם וּשְׂרָפוּן".

⁶⁰ ותיפול אש ה' ותאכל את העולה ואת העצים ואת האבנים ואת העפר וְזֹאת הַמַּיִם אֲשֶׁר בַּתְּעֵלָה לְחֻקָּה

רש"י

מוצאי י"ט האחרון של חג. שמאתמול נתחתם גזר דינם על גשמי שנה כדתן בחג נידונין על המים:

נוטה כלפי צפון. שרוח דרומית נושבת ופירותיהן מרקיבין ואינן יכולין לאוצרן ופותחין ומוכרין אותן בזול:

הכל שמחים. שרוח מערבית שקולה היא ומביאה גשמים לפי הראוי לא הפירות מרקיבין ותבואת הזרע מצלחת ואין רעב בעולם:

הכל עצבים. שהוא רוח המייבשת את הזרעים כדאמרינן במסכת גיטין (דף לב.) אפי' שופתא בקופינא דמרא רפיא:

האי מרבה דידיה. צפונית מגדלת הראויין לשלחן:

הא לן והא להו. מזרחית יפה לארץ בבל שהיא ארץ לחה מחמת מימיה לעולם ולארץ ישראל קשה שהיא ארץ הרים ובקעות וממהרת ליבש:

והאמר רבי יצחק בר אבדימי:

במוצאי יום טוב האחרון של חג, הכל צופין לעשן המערכה,

נוטה כלפי צפון - עניים שמחין ובעלי בתים עצבין, מפני שגשמי שנה מרובין, ופירותיהן מרקיבין.

נטה כלפי דרום - עניים עצבין, ובעלי בתים שמחין, מפני שגשמי שנה מועטין, ופירותיהן משתמרין.

כלפי מזרח - הכל שמחין.

כלפי מערב - הכל עצבין!

דאזיל ואתי כדיקלי, ואבדורי לא הוה מיבדר.

אמר מר:

"כלפי מזרח - הכל שמחין.

כלפי מערב - הכל עצבין".

ורמינהו:

"מזרחית - לעולם יפה,

מערבית - לעולם קשה,

רוח צפונית - יפה לחטין בשעה שהביאו שלישי, וקשה לזיתים בזמן שהו חונטין,

רוח דרומית - קשה לחטין בשעה שהביאו שלישי, ויפה לזיתים בזמן שהו חונטין".

ואמר רב יוסף, ואיתמא מר זוטרא:

וסימניד: שלחן בצפון, ומנורה בדרום.

האי מרבה דידיה, והאי מרבה דידיה!

לא קשיא:

הא - לן,

והא - להו.

הדרן עלך שבעת ימים

מסכת יומא פרק ב' - בְּרַאשׁוֹנָה

55. כב, א

כ"ט

מתני'

בראשונה כל מי שרוצה לתרום. כל כהן שהיה מאותו בית אב רוצה לתרום הדשן שחרית תורם ולא היה פייס לדבר:

ובזמן שהן מרובין. הבאים לתרום זה אומר אני תורם וזה אומר אני תורם זה היה משפטו:

רצין ועולין בכבש. שהוא שלשים ושתיים אורך:

וכל הקודם בהן. ליכנס לתוך ארבע אמות עליונות של כבש הסמוכות לראש המזבח זכה לתרום וזהו גורלם:

ואם היו שניהם שוים. בכניסתו אין אחד מהן זוכה לתרום אבל מעתה כולם באין להטיל גורל ומהו הגורל הממונה על הפייסות אומר לכולם:

הצביעו. הוציאו אצבעותיכם כל אחד יראה אצבעו כדמפרש לקמן בפירקין מקיפין ועומדין בעגולה בא הממונה ונוטל מצנפת מעל ראש של אחד מהן וממנו פייס מתחיל לימנות ומוציא כל אחד ואחד אצבעו למנין והממונה אומר כל שהמנין כלה בו הוא זוכה ומוציא מפיו מנין או מאה או ששים הרבה יותר משהיו שם הכהנים ומתחיל למנות מזה שנטל מראשו המצנפת וסובב והולך ומונה וחוזר חלילה עד סוף המנין ומי שהמנין כלה בו הוא הזוכה וכן לכל הפייסות:

אחת או שתיים. בגמרא פריך לה עלה:

ואין מוציאין אגודל במקדש. בגמרא מפרש מפני הרמאין כשיקרב המנין לכלות ויביט למי יכלה יוציא זה העומד לפניו שתי אצבעות כדי שימנה בשני בני אדם וימהר המנין לכלות בו והממונה לא יבין לפי שאדם יכול להרחיק אגודל מן האצבע הרבה ונראין כאצבעות ב' בני אדם:

אלא בפייס. זה שפירשנו:

ארבע פייסות היו שם. ד' פעמים ביום נאספים לפיס:

גמ'

והא. עבודה זו של תרומת הדשן:

מעיקרא. קודם שאירע תקלה במרוצתם:

מ"ט לא תקינו לה פייסא. ככל שאר עבודות דמתני' דתנינן שכל תחילתן בפייס היתה:

מעיקרא סבור. בית דין:

כיון דעבודת לילה היא. הואיל והוכשר בלילה לא חשיבא ליה לכהנים ולא אתו לאינצווי עלה:

והא הקטרת איברים. שהוא כשר כל הלילה ותנן גבי פייסות דמתני' (לקמן דף כה.) מי מעלה איברים לכבש ומן הכבש למזבח:

סוף עבודה דימנא היא. שהוא גמרו של קרבן שנשחט ביום ונזרק דמו ביום לכך חשובה בעיני הכהנים לבא לריב עליה:

למחר אין צריך לקדש. אם לא יצא מן המקדש ואפ"י לרבי דאמר בשחיטת קדשים (זבחים דף יט:) לינה מועלת בקידוש ידים ורגלים מודה הוא דמקרות גבר עד צפרא לא פסלה לינה:

מתחילת עבודה. אלמא תחילת עבודה קרי לה:

אימא שכבר קידש מתחילה. לשם עבודה:

שאני מיגנא ממיקם. נוח לו לאדם לנדד שינה מעיניו מליכך לישן עד סוף הלילה מלהיות עומד ממטתו בהשכמה שהיא תרומת הדשן:

ותקנתא להאי גיסא הואי. קושיא היא וכי מפני תקלה שאירעה נתקן לה פייס:

והא להאי גיסא הואי. בשביל סידור המערכה ושני גזירי עצים שהתורם הוא המסדר וכיון דכולן כבהן אחד יש כאן עבודות חשובות ומעיקרא בעו פייס:

שני גזירי עצים. שני בקעיות עצים ארוכים כמדת רוחב המערכה ונותן אותן ממעל עצי המערכה ומקרא יליף לה לקמן (דף כו:) ובער עליה הכהן עצים ובער על המערכת העצים שני גזירי עצים דהא קרא במערכה משתעי רישיה דקרא והאש על המזבח תוקד בו וגוי וכל מוקדה שבענין לשון מערכת מדורה היא:

אמרי מי יימר דמתרמי. לא חשיבא עליהו למיטרח עלה מספיקא:

משנה

בראשונה כל מי שרוצה לתרום את המזבח תורם.

ובזמן שהן מרובין: רצין ועולים בכבש.

כל הקודם את חבירו בארבע אמות זכה.

ואם היו שניהן שוין - הממונה אומר להן: הצביעו.

ומה הן מוציאין?

אחת או שתיים, ואין מוציאין אגודל במקדש.

מעשה שהיו שניהם שוין, ורצין ועולין בכבש,

ודחף אחד מהן את חבירו ונפל ונשברה רגלו.

וכיון שראו בית דין שבאין לידי סכנה,

התקינו שלא יהו תורמין את המזבח אלא בפייס.

ארבע פייסות היו שם, וזה הפייס הראשון.

גמרא

והא מעיקרא מאי טעמא לא תקינו לה רבנן פייסא?

מעיקרא סבור: כיון דעבודת לילה היא לא חשיבא להו ולא אתו.

כיון דחזו דקאתו, ואתו לידי סכנה תקינו לה פייסא.

והרי איברים ופדרים דעבודת לילה היא ותקינו לה רבנן פייסא!

סוף עבודה דימנא היא.

האי נמי תחלת עבודה דימנא היא,

דאמר רבי יוחנן:

קידש ידיו לתרומת הדשן, למחר אין צריך לקדש, שפכר קידש מתחילת עבודה!

אימא: שפכר קידש מתחילה לעבודה.

איכא דאמרי:

מעיקרא סבור כיון דאיכא אונס שינה, לא אתו,

כיון דחזו דאתו, וקאתו נמי לידי סכנה - תקינו לה רבנן פייסא.

והרי איברים ופדרים, דאיכא אונס שינה, תקינו לה רבנן פייסא!

שאני מיגנא ממיקם.

ותקנתא להו גיסא הואי?

תקנתא להאי גיסא הואי!

דתניא:

"מי שזכה בתרומת הדשן יזכה בסידור המערכה ובשני גזירי עצים!"

אמר רב אשי:

לשתי תקנות הוו:

מעיקרא סבור לא אתו.

כיון דחזו דקאתו ואתו נמי לידי סכנה - תקינו לה פייסא.

כיון דתקינו לה פייסא לא אתו, אמרי: מי יימר דמתרמי לן?

הדר תקינו להו: מי שזכה בתרומת הדשן יזכה בסידור מערכה ובשני גזירי עצים,

כי היכי דניתו וניפייסו.

"וּבְזִמּוֹ שֶׁהוּן מְרוֹבֵיוֹ [רָצִין וְעוֹלִים בְּבִבְשׁ, כָּל הַקּוֹדֵם אֶת חֲבִירוֹ בְּאַרְבַּע אֲמוֹת זָכָה"].

אָמַר רַב פִּפְא:

פְּשִׁיטָא לִי אַרְבַּע אֲמוֹת דְּאַרְעָא לֹא - "רָצִין וְעוֹלִין בְּבִבְשׁ" תִּנּוּ,

קַמְיִיתָא נְמִי לֹא - "רָצִין וְעוֹלִין בְּבִבְשׁ" תִּנּוּ, וְהֵדְר: "כָּל הַקּוֹדֵם אֶת חֲבִירוֹ",

דְּבִינֵי בִינֵי נְמִי לֹא - דְּלֹא מְסִימָא מִלְתָּא,

פְּשִׁיטָא לִי דְּגַבֵּי מְזַבְּחָ תִּנּוּ.

בְּעֵי רַב פִּפְא:

"אַרְבַּע אֲמוֹת" שְׁאֲמְרוּ בְּהֵדְיָא אֲמָה יְסוּד וְאֲמָה סוֹבֵב,

כב,ב או דִּילְמָא בְּרַמָּה יְסוּד וְאֲמָה סוֹבֵב?

תִּיקוּ.

כ"י

דְּאַרְעָא. אַרְבַּע אֲמוֹת קַרְקַע
הַסְּמוּכוֹת קוֹדֵם עֲלוֹת לַכֶּבֶשׂ:

קַמְיִיתָא נְמִי לֹא. אַרְבַּע
רַאשׁוֹנוֹת שְׁבִרְגַל הַכֶּבֶשׂ:

דְּבִינֵי בִינֵי. לְבִירוֹר אַרְבַּע אֲמוֹת
בְּתוֹךְ שְׁלִשִׁים וּשְׁתַּיִם (לְכַד):

לֹא מְסִימִין. לֹא יֵהָא בְּהוּן
סִימָן:

פְּשִׁיטָא לִי. דְּאַרְבַּע דְּכֶבֶשׂ גְּבִי
מְזַבְּחָ תִּנּוּ מִיְהוּ הָא מִיבְעֵי לִי

דְּקִי"ל בְּזַבְּחִים (דָּף סב:)
שֶׁהַכֶּבֶשׂ פּוֹרַח אִמָּה עַל כְּנִיסַת

הַיְסוּד וְאִמָּה הַסּוֹבֵב נִמְצָאוּ
אַרְבַּע הַסְּמוּכוֹת לַכֶּבֶשׂ לְתַחֲלִילַת

יְסוּד מְזַבְּחָ מִלְמַטָּה הֵן שֶׁ
לְסַמִּיכַת גַּג הַמְזַבְּחָ שֶׁהוּא מְשׁוּךְ

מִנְגַד הַיְסוּד (מְזַבְּחָ) הַרְאִשׁוֹן
שְׁתֵּי אֲמוֹת וּמִבְעִיָּא לִיָּה ד'

אֲמוֹת דְּמִתְנִי' לִגַּג הַמְזַבְּחָ נִקֵּט
לְהוּ דְּהֵינּוּ בְּהֵדִי אִמָּה יְסוּד

וְאִמָּה סוֹבֵב:
או דִּילְמָא. לְסַמִּיכַת רִצְפַת

תַּחְתּוֹנָה דְּמְזַבְּחָ נִקֵּיט לְהוּ לְבַד
מִיְסוּד וְסוֹבֵב שֶׁהוּא שֶׁשׁ קוֹדֵם

לְסַמִּיכַת גַּג:
לְסַמִּיכַת גַּג:

ונימנינהו לדידהו. לגלגלותם :
בבזק. לשון שברי חרסים נטל
 כל אחד ואחד חרס והשליך
 לפניו ומנו החרסים :
ויפקדם בטלאים. צום לקחת
 כל אחד טלה מצאן המלך ובאו
 למרחב ונמנו הטלאים :
כתיב והיה מספר בני ישראל
כחול הים. אלמא אית להו
 מנין :

"ואם היו שניהו שוין, הממונה אומר להם: הצביעו.
 [ומה הן מוציאים?
 אחת או שתיים, ואין מוציאים אגודל במקדש].

תנא:
 "הוציאו אצבעותיכם למנין".

ונימנינהו לדידהו?

מסייע ליה לרבי יצחק.
 דאמר רבי יצחק:
 אסור למנות את ישראל, ואפילו לדבר מצוה,
 דכתיב: "ויפקדם בבזק"⁶¹ (שמואל א' יא, ח).

מתקיף לה רב אשי:
 ממאי דהאי "בזק" לישנא דמיבזק הוא?
 ודילמא שמא דמתא הוא, כדכתיב: "וימצאו את אדני בזק"⁶² (שופטים א, ה)!

אלא מהכא: "וישמע שאול את העם ויפקדם בטלאים" (שמואל א' טו, ד).

אמר רבי אלעזר:
 כל המונה את ישראל עובר בלאו,
 שנאמר: "והיה מספר בני ישראל כחול הים אשר לא ימד" (הושע ב, א).

רב נחמן בר יצחק אמר:
 עובר בשני לאוין, שנאמר: "לא ימד ולא יספר" (הושע ב, א).

אמר רבי שמואל בר נחמני,
 רבי יונתן רמי:
 כתיב: "והיה מספר בני ישראל כחול הים"
 וכתיב: "אשר לא ימד ולא יספר"!

לא קשיא:
 כאן - בזמן שישראל עושין רצונו של מקום,
 כאן - בזמן שאין עושין רצונו של מקום.

רבי אמר משום אבא יוסי בן דוסתאי:

לא קשיא:
 כאן - בידי אדם,
 כאן - בידי שמים.

⁶¹ ויפקדם בבזק ויהיו בני ישראל שלוש מאות אלף ואיש יהודה שלושים אלף

⁶² וימצאו את אדני בזק בבזק

אמר רב נהילאי בר אידי אמר שמואל:
כיון שנתמנה אדם פרנס על הציבור - מתעשר.

מעיקרא כתיב: "ויפקדם בבזק"
ולבסוף כתיב: "ויפקדם בטלאים".

ודילמא מדידהו?

אם כן, מאי רבותא דמילתא?

כמה לא חלי ולא מרגיש גברא
 דמרא סייעיה. כמה סמוך
 ומובטח ואין צריך לחלות
 ולדאג מכל רעה מי שהקבי"ה
 בעזרו שהרי מצינו שאול נכשל
 באחת ועלתה לו לרעה לקונסו
 מיתה לבטל מלכותו ודוד נכשל
 בשתים ולא עלתה לו לרעה:
דאוריה ודהסתה. שהוסת
 למנות את ישראל בסוף ימיו
 וגרם לבא עליהם דבר:
דבת שבע. שבא עליה:
ילד. בנה הראשון:

"וירב בנחל"⁶³ (שמואל א' טו, ה).

אמר רבי מני:

על עסקי נחל.

בשעה שאמר לו הקדוש ברוך הוא לשאול: **"לה והפיתה את עמלק"**⁶⁴ (שמואל א' טו, ג),
 אמר: מה נפש אחת אמרה תורה הבא עגלה ערופה, כל הנפשות הללו, על אחת כמה וכמה!

ואם אדם חטא בהמה מה חטאה?

ואם גדולים חטאו קטנים מה חטאו?

יצאה בת קול ואמרה לו: **"אל תהי צדיק הרבה"** (קהלת ז, יז).

ובשעה שאמר לו שאול לדואג:

"סב אתה ופגע בכהנים"⁶⁵ (שמואל א' כב, יח-יט).

יצאה בת קול ואמרה לו: **"אל תרשע הרבה"** (קהלת ז, יז).

אמר רב הונא:

כמה לא חלי ולא מרגיש גברא דמריה סייעיה,

שאול באחת ועלתה לו,

דוד בשתים ולא עלתה לו.

"שאול באחת" - מאי היא?

מעשה אגג.

והא איכא: מעשה דנוב עיר הכהנים!

אמעשה דאגג כתיב: **"נחמתי כי המלכתי את שאול למלך"** (שמואל א' טו, יא).

"דוד בשתים" - מאי נינהו?

דאוריה, ודהסתה.

והא איכא נמי מעשה של בת שבע!

התם אפרעו מיניה,

דכתיב: **"ואת הכנשה ישלם ארבעתים"** (שמואל ב' יב, ו),

ילד, אמנון, תמר, ואבשלום.

התם נמי אפרעו מיניה,

דכתיב: **"זיתן ה' דבר בעם מהבקר ועד עת מועד"** (שמואל ב' כד, טו)!

התם לא אפרעו מגופיה.

התם נמי!

לאיי, אפרעו מגופיה.

דאמר רב יהודה אמר רב:

ששה חדשים נצטרע דוד ופרשו הימנו סנהדרין,

ונסתלקה הימנו שכניה,

דכתיב: **"ישבו לי יראיך וידעי עדתיך"** (תהלים קיט, עט).

וכתיב: **"השיבה לי ששון ישעך"**⁶⁶ (תהלים נא, יד).

לשון הרע. על מפיבושת מפי
 ציבא:
האי אפרעו מיניה. מדה במדה
 הוא הפסידו לחלק נחלתו והוא
 נפסד נחלת מלכות:
סיוטא. מלאכי פחד מבהילים
 אותו:
לא נמשכה. לאורך ימים:
שלא היה בו שום דופי. משפחה

⁶³ ויבוא שאול עד עיר עמלק וירב בנחל

⁶⁴ עתה לך והפיתה את עמלק והחרמתם את כל אשר לו ולא תחמול עליו והמתה מאיש עד אשה מעולל ועד יונק משור ועד שיה מגג

⁶⁵ סב אתה ופגע בכהנים ויסוב דואג האדומי ופגע הוא בכהנים וימת ביום ההוא שמונים וחמישה איש נושא אפוד בד. ואת נוב עיר ו

⁶⁶ מאיש ועד אשה מעולל ועד יונק ושור וחמור ושה לפי חרב

⁶⁶ השיבה לי ששון ישעך ורוח נדיבה תסמכני

וְהָא אָמַר רַב:
קַבֵּל דְּוֹד לְשׁוֹן הָרַע!

כְּשִׁמוּאֵל דָּאָמַר:
לֹא קַבֵּל דְּוֹד לְשׁוֹן הָרַע.

וְלָרַב נָמִי דָאָמַר קַבֵּל דְּוֹד לְשׁוֹן הָרַע הָא אֵיפְרָעוּ מִיַּנְיָה!
דָּאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב:
בְּשַׁעָה שְׂאָמַר לוֹ דְּוֹד לְמַפְיבּוּשָׁת: "אָמַרְתִּי אֵתָּה וְצִיבָא תַחְלָקוּ אֶת הַשְּׂדֵה" (שְׁמוּאֵל ב' יט, ל),
יְצָאָה בַת קוֹל וְאָמְרָה לוֹ: "רַחֲבָעַם וִירְבָעַם יַחְלָקוּ אֶת הַמְּלָכוֹת".

"בֶּן שָׁנָה שְׂאוּל בְּמַלְכוּו" (שְׁמוּאֵל א' יג, א) !?

אָמַר רַב הוֹנָא:
כְּ"בֶן שָׁנָה" - שְׂלֵא טַעַם טַעַם חֲטָא.

מִתְקִיף לֵיהּ רַב נַחֲמָן בַּר יִצְחָק:
וְאֵימָא כְּ"בֶן שָׁנָה", שְׂמַלּוּכְלָךְ בְּטִיט וּבְצוּאָה?

אֲחֻיָּאוּ לֵיהּ לְרַב נַחֲמָן סִיּוּטָא בְּחַלְמִיָּה.
אָמַר: נַעֲנִיתִי לָכֶם עֲצָמוֹת שְׂאוּל בֶּן קִישׁ.
הֲדַר חָזָא סִיּוּטָא בְּחַלְמִיָּה.
וְאָמַר: נַעֲנִיתִי לָכֶם עֲצָמוֹת שְׂאוּל בֶּן קִישׁ מְלָךְ יִשְׂרָאֵל.

אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל:
מִפְּנֵי מָה לֹא נִמְשָׁכָה מְלָכוֹת בֵּית שְׂאוּל?
מִפְּנֵי שְׂלֵא הָיָה בּוֹ שׁוּם דּוֹפִי,
דָּאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן מִשׁוּם **רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יְהוֹצָדָק**:
אִין מַעֲמִידִין פְּרָנָס עַל הַצִּיבּוֹר אֶלָּא אִם כֵּן קוּפָּה שְׁל שְׂרָצִים תְּלוּיָהּ לוֹ מֵאֲחוּרִין.
שְׂאִם תְּזוּחַ דְּעֵתוֹ עָלְיוּ, אוֹמְרִין לוֹ: חֲזוּר לְאַחוּרִיךָ.

אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב:
מִפְּנֵי מָה נַעֲנִישׁ שְׂאוּל?
מִפְּנֵי שְׂמַחַל עַל כְּבוֹדוֹ,
שְׁנָאָמַר: **"וּבְנֵי בְלִיעַל אָמְרוּ מַה יִשְׁעֵנוּ זֶה וְיִבְזֶהוּ וְלֹא הִבִּיאוּ לוֹ מִנְחָה וַיְהִי כְּמַחְרִישׁ"** (שְׁמוּאֵל א' י, כו),
וְכַתִּיב: **"וַיַּעַל נַחֲשׁ הַעֲמוּנִי וַיַּחֵן עַל יְבִישׁ גַּלְעָד"** (שְׁמוּאֵל א' יא, א).

שאינו נוקם. נקמתו :
 ונוטר. איבה כנחש בלבו :
 איני כמותך שלא השאלתני זו
 היא נטירה. שהדבר שמור בלבו
 ולא הסיחו מדעתו :
 דנקיט בליביה. ואם בא אחר
 לנקום נקמתו בקיום המשפט
 ישתוק. דמפייסו ליה. לבקש
 מחילה :

ואמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יהוצדק :
 כל תלמיד חכם ^שאינו נוקם ונוטר פנחש - אינו תלמיד חכם.

והכתיב: "לא תקם ולא תטור"⁶⁷ (ויקרא יט, יח)!

ההוא בממון הוא דכתיב.

דתניא:

"איזו היא נקימה ואיזו היא נטירה?

נקימה - אמר לו: השאילני מגלף, אמר לו: לאו.

למחר אמר לו הוא: השאילני קרדומך!

אמר לו: איני משאילך, בדרך שלא השאלתני זו היא נקימה.

ואיזו היא נטירה?

אמר ליה: השאילני קרדומך, אמר ליה: לא.

למחר אמר ליה: השאילני חלוקך! אמר לו: הילך! איני כמותך שלא השאלתני - זו היא נטירה

וצערא דגופא לא?!

והתניא:

"הנעלבין ואינן עולבין, שומעין חרפתו ואינן משיבין, עושין מאהבה ושמחין בייסורין,

עליהו הכתוב אומר: "ואהביו מצאת השמש בגברתו" (שופטים ה, לא)!"

לעולם דנקיט ליה בליביה.

והאמר רבא:

כל המעביר על מדותיו מעבירין לו על כל פשעיו!

דמפייסו ליה ומפייס.

"מה הו מוציאין אחת או שתים [ואין מוציאין אגודל במקדש]".

השתא שתים מוציאין, אחת מבעיא?!

אמר רב חסדא:

לא קשיא:

כאן - בבריא,

כאן - בחולה.

והתניא:

"אחת - מוציאין,

שתים - אין מוציאין.

במה דברים אמורים בבריא,

אבל בחולה - אפילו שתים מוציאין.

והיחידין מוציאין שתים, ואין מונין להם אלא אחת".

ואין מונין לו אלא אחת?

והא תניא:

"אין מוציאין לא שלישי ולא גודל - מפני הרמאים.

ואם הוציא שלישי מונין לו.

גודל - אין מונין לו.

ולא עוד אלא לוקה מן הממונה בפקיע!"

מאי "מונין לו"?

נמי אחת.

מאי "פקיע"?

אמר רב:

מדרא.

מאי "מדרא"?

אמר רב פפא:

מטרקא דטייעי דפסיק רישיה.

אמר אביי:

מריש הוה אמינא הא דתנו: "בן ביבאי ממונה על הפקיע" (שקלים ה, א),

אמינא פתילתא.

בדתנו:

"מבלאי מכנסי הפהנים ומהמינינהו,

מהו היו מפקיעין, ובהו היו מדליקין" (סוכה נא).

כיון דשמענא להא דתניא:

"ולא עוד אלא שלוקה מן הממונה בפקיע",

אמינא מאי "פקיע"?

נגדא.

כ"י

חולה. אינו יכול לכבש
אצבעותיו וכשמוציא אחת
יוצאה חבירתה עמה:

ויחידיים. בחולין שאינן יושבין
עם שאר בני אדם אלא שוכבין
או יושבין לבדם:

אלא אחד. אין נמנה אלא איש
אחד:

אין מוציאין. עם האצבע לא
שליש ולא גודל דאין מוציאין
שתים:

ואם הוציא שלישי מונין לו.
שאינו רמאי לפי שהוא ניכר
שאינו משני בני אדם שאין יכול
להרחיק זה מזה:

גודל. אם הוציא גודל אין מונין
לו כלל אלא מוציאין אותו
מביניהן:

הממונה בפקיע. הממונה על
רצועות המלקות:

שליש. אצבע שלישי אם הוציא
שלישי מונין לו קא סלקא
דעתיה מונין לו שנים:

מטרקא דטייעי. רצועות
ישמעאלים העשויה שוט
לסוסים:

דפסיק רישיה. לכך קרויה
פקיעה שאינה רחבה בראשה
כשאר רצועות מלקות אלא
מפסקת בראשה לרצועות דקות
כדי שירגיש בה הסוס יותר
ופקיע לשון פיסוק וסדקים כמו
מבלאי מכנסי הכהנים מפקיעין
לשון קריעה:

דתנו. במסכת שקלים (פ"ה
משנה א):

ביבאי. שם האיש:

היו מפקיעין. לעשות פתילות
לשמחת בית השואבה בחג:

נגדא. רצועות מלקות:

על מעלות האולם. בהר הבית
 אולמות הרבה בנה שם הורדוס
 כמו שכתוב בספר יוסף בן גוריון
 על מעלות האולם בהר הבית
 אולמות גרסינן בתוספתא:
 על מי להביא. משל מי תלקח
 מן היושבים בעיר או מן
 הכהנים שומרי עזרה:
 געו. צעקו:
 הרי הוא כפרתכם. מיתתו
 תכפר עליכם:
 ארבע אמות מאי עבידתיהו.
 גבי מרוצת שפיכות דמים:

"מַעֲשֵׂה שְׁהִי שְׁנִיָּהוּ שׁוֹיִן וְרָצִין וְעוֹלִין בְּכַבֵּשׁ,
 [וְדַחַף אֶחָד מֵהוּ אֶת חֲבִירוֹ וְנָפַל וְנִשְׁבְּרָה רֶגְלוֹ"].

תנו רבנן:

"מַעֲשֵׂה בְּשֵׁנֵי כְּהֻנִּים שְׁהִי שְׁנִיָּהוּ שׁוֹיִן,
 וְרָצִין וְעוֹלִין בְּכַבֵּשׁ, קֹדֶם אֶחָד מֵהוּ לַתּוֹךְ אַרְבַּע אַמּוֹת שֶׁל חֲבִירוֹ, נָטַל סָבִין וְתַקַּע לוֹ בְּלִבּוֹ.
 עָמַד רַבִּי צְדוּק עַל מַעְלוֹת הָאוֹלָם, וְאָמַר: אַחִינוּ בֵּית יִשְׂרָאֵל שָׁמְעוּ!
 הֲרִי הוּא אוֹמֵר: "כִּי יִמְצָא חֶלֶל בְּאֶדְמָה ... וַיִּצְאוּ זִקְנֵיהֶם וְשִׁפְטֵיהֶם"⁶⁸ (דברים כא, א-ב).
 אָנוּ, עַל מִי לְהַבִּיא עֲגֻלָּה עֲרוּפָה?
 עַל הָעִיר? עַל הָעִזּוֹת?
 גָּעוּ כָּל הָעָם בְּבִבְיָה.
 בָּא אָבִיו שֶׁל תִּינוּק וּמָצְאוּ כִּשְׁהוּא מִפְּרָפֶר.
 אָמַר: הֲרִי הוּא כְּפָרְתְּכֶם,
 וְעַדִּיּוֹ בְּנֵי מִפְּרָפֶר וְלֹא נִטְמְאָה סָבִין".
 "לְלַמֶּדֶךָ שֶׁקֹּשָׁה עֲלֵיהֶם טְהֻרַת כָּלִים יוֹתֵר מִשְׁפִּיכוֹת דָּמִים.
 וְכֵן הוּא אוֹמֵר: "וְגַם דָּם נָקִי שִׁפְךָ מִנִּשְׂיָה הַרְבֵּה מְאֹד,
 עֵד אֲשֶׁר מְלֹא אֶת יְרוּשָׁלַיִם פֶּה לְפֶה" (מלכים ב' כא, טז)."

הי מעשה קדים?

אילמא שפיכות דמים, השתא אשפיכות דמים לא תקינו פייסא א"נשברה רגלו" תקינו?
 אלא דנשברה רגלו קדים.
 וכיון דתקינו פייסא, "ארבע אמות" מאי עבידתיהו?

אלא, לעולם דשפיכות דמים קדים. ומעיקרא סבור אקראי בעלמא הוא.
 פיון דחזי אפילו ממילא אתו לידי סכנה,
 תקינו רבנן פייסא.

⁶⁸ כי ימצא חלל... לא נודע מי הכהו... ויצאו זקניהם ושפטיהם ומדדו אל הערים אשר סביבות החלל

עשרה דברים. בבבא קמא
 חשיב לה בפרק מרובה (דף
 פב:):
 אינה מביאה עגלה ערופה.
 דכתיב (דברים כא) כי ימצא
 חלל באדמה וגוי לרשתה ואין
 ירושלים ירושה דקסבר לא
 נתחלקה לשבטים:
 תלמודא. ראייה:

"עמד רבי צדוק על מעלות האולם ואמר:

"אחינו בית ישראל שמעו: הרי הוא אומר: **"מי ימצא חלל באדמה"**.

אנו על מי להביא על העיר או על העזרות?"

וירושלים בת אתווי עגלה ערופה היא?

והתניא:

"עשרה דברים נאמרו בירושלים, וזו אחת מהן:

אינה מביאה עגלה ערופה".

כג,

ועוד **"לא נודע מי הָקֵהוּ"** (דברים כא, א) כתיב,

והא נודע מי הָקֵהוּ!

אלא, כדי להרבות בבכיה.

"בא אביו של תינוק ומצאו נשהוא מפרפר, אמר: הרי הוא בפרתכם, ועדיין בני קיים.

ללמדך שקשה עליהם טהרת כלים יותר משפיכות דמים".

איבעיא להו:

שפיכות דמים הוא דזל, אבל טהרת כלים כדקיימא קיימא.

או דילמא שפיכות דמים כדקיימא קיימא, אבל טהרת כלים היא דחמירא?

תא שמע:

מדקא נסיב לה תלמודא: **"וגם דם נקי שפך מנשה"**,

שמע מינה: שפיכות דמים הוא דזל וטהרת כלים כדקיימא קיימא.